

Bożena Szewczuł

Ewangeliczna rada czystości a obowiązek doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie (kan. 599 KPK/1983)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/3-4, 167-190

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BOŻENA SZEWCZUL

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

EWANGELICZNA RADA CZYSTOŚCI A OBOWIĄZEK DOSKONAŁEJ WSTRZEMIEŻLIWOŚCI W CELIBACIE (KAN. 599 KPK/ 1983)

Treść: Wprowadzenie. – 1. Czystość. – 2. Dziewictwo. – 3. Wstrzemięźliwość. – 4. Celibat. – 5. Doskonała wstrzemięźliwość w celibacie. – 6. Zachowanie doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie. – 6.1. Świadomość daru Boga. – 6.2. Pomoce nadprzyrodzone. – 6.3. Umartwienie i straż zmysłów. – 6.4. Asceza. – 6.5. Inne środki. – 7. Skutki prawne niezachowania ewangelicznej rady czystości. – Zakończenie.

Wprowadzenie

Trzeci i ostatni element definicji ewangelicznej rady czystości podanej w kan. 599 KPK/1983 r. ma charakter prawny i obejmuje obowiązek zachowania doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie¹. Określenie rady czystości jako zachowanie doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie jeszcze nie występuje w dokumentach *Vaticanum II*. W konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* oraz dekrete o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* stosuje się zamiennie najczęściej dwa terminy: *celibat* i *dziewictwo*². Można też spotkać takie wyrażenia jak *dosko-*

¹ KPK/1983, kan. 599: „Ewangeliczna rada czystości podejmowana ze względu na królestwo niebieskie, będąca znakiem przyszłego świata i źródłem obfitej płodności w niepodzielnym sercu, zawiera w sobie obowiązek doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie”; D. A n d r é s, *Le forme di vita consacrata. Commentario teologico-giuridico al Codice di Diritto Canonico*, Roma 2005, s. 88; V. De P a o l i s, *La vita consacrata nella chiesa*, Bologna 1991, s. 37-38.

² LG 42; PC 12; J.M. S a l a v e r r i, *Una castità gioiosa*, Vita Consacrata 27(1991)843; J. B e y e r, *I consigli evangelici*, Vita Consacrata 26(1990)66-67.

nała wstrzemięźliwość³, doskonała powściągliwość dla królestwa Bożego⁴, czystość poświęcona Bogu⁵, czystość dla królestwa niebieskiego⁶ oraz profesja czystości⁷. Prawodawca w KPK/1983 wydaje się być bardziej precyzyjny skoro wstrzemięźliwość w celibacie poprzedza słowem *doskonała* w celu wzmocnienia obowiązku zachowania tejsze wstrzemięźliwości.

Wszystkie przytoczone wyżej terminy oraz ich synonimy wymagają szerszego wyjaśnienia przed omówieniem obowiązku osób konsekrowanych ujętego w ewangelicznej radzie czystości definowanej jako doskonała wstrzemięźliwość w celibacie. Następnie podane zostaną niektóre środki nadprzyrodzone i naturalne służące realizacji tejsze rady.

1. Czystość

Czystość pojmowaną w sposób ogólny rozumie się obecnie najczęściej w kategoriach kontroli własnej seksualności i jej uporządkowania oraz prawości we wszystkim, co dotyczy instynktu seksualności⁸. W znaczeniu bardziej szczegółowym wskazuje ona na uporządkowane korzystanie z seksualności zgodnie z własnym stanem życia. Stąd oprócz czystości konsekrowanej mówi się również o czystości małżeńskiej czy też przedmałżeńskiej⁹. W związku z tym jeżeli nawet w celu oddania istoty ewangelicznej rady czystości zastosuje się dodatkowo określenie *czystości doskonałej*, nie można aplikować go tylko do życia konsekrowanego, ponieważ także małżonkowie zobowiązani są do praktykowania czystości doskonałej według swego stanu życia¹⁰. Terminy *czystość* lub *czystość doskonała* jawią się więc jako nazbyt szerokie w odniesieniu do ewangelicznej rady czystości i dlatego niektórzy autorzy chętniej stosują termin *dziewictwo*, uważając go za najbardziej

³PC 12.

⁴LG 42.

⁵LG 43.

⁶PC 12.

⁷PC 1, 12; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia della carità, Martirio e verginità. Povertà e obbedienza*, Vita Consacrata 21(1985)66.

⁸L. Boisvert, *Il celibato religioso*, Milano 1992, s. 14.

⁹B. Giordani, *Aspetti psico-sociali del celibato nella società odierna*, w: AA. VV., *Il celibato per il Regno*, Milano 1977, s. 216.

¹⁰J.M. Salaverri, *Una castità gioiosa*, s. 842.

rozumiały od innych określeń, takich jak *celibat*, *dziewictwo* i *dobrowolna wstrzeźliwość*, oznaczających ich zdaniem tę samą rzeczywistość czy ten sam stan życia¹¹.

2. Dziewictwo

Termin *dziewictwo* może być rozpatrywany zarówno na płaszczyźnie duchowej, jak i fizycznej. Do dziewictwa duchowego powoływani są wszyscy chrześcijanie przez przyjęcie sakramentu chrztu świętego. Nie wszyscy jednak zobowiązani są do życia dziewiczego w wymiarze czysto fizycznym, czyli w celibacie wykluczającym jakiegokolwiek działanie seksualne, charakterystycznym dla osób konsekrowanych oraz stanu duchowego¹².

Pierwsze pokolenia chrześcijan słowem *dziewictwo* (*virginitas*) określały życie dziewicze dla Chrystusa, podejmowane zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn, mając na uwadze oba rozumienia tego słowa. Również w Nowym Testamencie omawiany termin stosuje się wobec obu płci, tj. niezamężnych kobiet oraz nieżonatych mężczyzn. W Apokalipsie nazywa się dziewicami tych, którzy nie mieli stosunku z kobietami i wciąż towarzyszą Chrystusowi¹³. Jednak w miarę upływu czasu staje się widoczne przesunięcie znaczenia tego terminu w kierunku płaszczyzny biologicznej. W późniejszej tradycji chrześcijańskiej nawet podkreślano że dziewictwo Maryi Panny polega na postawie wiary, ofiarowaniu przez Maryję całego życia na rzecz płodności Słowa Bożego. Ojcowie Kościoła także zaznaczali, że wysławiają przede wszystkim dziewictwo serca, a dziewictwo w znaczeniu fizycznym jest tylko jego zewnętrznym wyrazem¹⁴.

Współcześnie na skutek ograniczenia znaczenia słowa *dziewictwo* do wymiaru fizycznego jego stosowanie staje się kłopotliwe. Przede wszystkim nie brzmi ono fortunnie w odniesieniu do mężczyzn, a poza tym, kładąc akcent na fizyczny aspekt przeżywania czystości, nie oddaje się w pełni treści ewangelicznej rady czystości. Tak więc używanie tego terminu wymagałoby nieustannego wyjaśniania, że nie mamy na myśli tylko wykluczenia jakiegokolwiek dzia-

¹¹ R. C a n t a l a m e s s a, *Czystego serca*, Warszawa 2003, s. 15.

¹² J. G o g o l a, *Rady ewangeliczne. Teologia, praktyka, formacja*, Kraków 1999, s. 47.

¹³ Ap 14, 4: „To ci, którzy z kobietami się nie splamili: bo są dziewicami; ci, którzy Barankowi towarzyszą dokądkolwiek idzie”; R. C a n t a l a m e s s a, «*Vi sono alcuni che non si sposano per il regno dei cieli*», *Vita Consacrata* 25(1989)207.

¹⁴ M. R o n d e t, *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 16.

łania seksualnego, lecz głęboką przemianę duchową osób, które zobowiązują się do dziewictwa w specjalnym typie relacji do Boga i bliźniego¹⁵.

3. Wstrzemięźliwość

Wstrzemięźliwość rozpatrywana w kontekście ewangelicznej rady czystości oznacza wykluczenie jakiegokolwiek dobrowolnego działania seksualnego i najczęściej jest rozumiana jako abstynencja od pożycia małżeńskiego¹⁶.

W czasach Ojców Kościoła doskonałą wstrzemięźliwość seksualną utożsamiano z czystością. Stąd początkowo uważano, że akt małżeński nienastawiony na prokreację jest grzechem przynajmniej lekkim, później zaś utrzymywano, że akt ten – nawet nastawiony na zrodzenie potomstwa – pociąga za sobą pewną nieczystość¹⁷. Z biegiem czasu przestano utożsamiać czystość ze wstrzemięźliwością głównie dzięki poszerzeniu znaczenia czystości również na czystość małżeńską. Jednocześnie w odniesieniu do zakonników zaczęto stosować dwa pojęcia: celibat i wstrzemięźliwość jako powstrzymywanie się od jakiegokolwiek czynu przeciwko czystości, jak to jest na przykład w *Normach, według których zwykła postępować Kongregacja Biskupów i Zakonników przy zatwierdzaniu instytutów zakonnych o ślubach prostych* z 1901 r.¹⁸. Następnie w komentarzach do KPK/1917 r. wstrzemięźliwość określa się precyzyjniej jako powstrzymanie się od wszelkich zewnętrznych i wewnętrznych aktów przeciwnych szóstemu i dziewiątemu przykazaniu Bożemu oraz od tego wszystkiego, co jest dozwolone w małżeństwie¹⁹.

¹⁵ B. G i o r d a n i, *Aspetti psico-sociali del celibato nella società odierna*, w: AA. VV., *Il celibato per il Regno*, Milano 1977, s. 216-217.

¹⁶ Tamże, s. 216; J. G o g o l a, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, Formacja zakonna 3(1998)11; E. G a m b a r i, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, s. 323; L. B o i s v e r t, *Il celibato religioso*, s. 40.

¹⁷ Ch. L e f e b v r e, *Castità. I-IV*, w: *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, Roma 1975, t. II, kol. 651; W. G o g o l a, *Czystość a celibat*, *Życie Konsekrowane* 3/53(2005)39.

¹⁸ *Normae (28 iunii 1901) secundum quas S. Congr. Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis institutis votorum simplicium*, n. 129 w: T. Schaefer, *De religiosis ad normam Codicis Iuris Canonici*, Roma 1947³, s. 1102-1134, także w: E. Sastre Santos, *El ordenamiento de los institutos de votos simples según las Normae de la Santa Sede (1854-1958)*, Roma-Madrid 1993, Apéndice documental 57, s. 266-299.

¹⁹ F. B a c z k o w i c z, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. I, Opole 1957³, s. 709.

4. Celibat

Celibat polega na wybraniu stanu życia bezżennego, a więc relacji międzyludzkich innych niż właściwe małżonkom²⁰. Oznacza stan życia osoby, która mimo odpowiedniego wieku do zawarcia związku małżeńskiego nie zawiera go i nigdy przedtem nie była zamężna (*caelebs* – bezżenny, samotny). W przypadku zakonników słowo to wskazuje dodatkowo na publiczne zobowiązanie się do rezygnacji z małżeństwa²¹, wynikające najczęściej z przyjęcia święceń, usankcjonowane prawnie w Kościele katolickim²². Celibat jest wyrzeczeniem się małżeństwa, a więc stanu, w którym mężczyzna i kobieta przez samą swoją męskość i kobiecość stają się wzajemnym darem dla siebie w zjednoczeniu cielesnym. Polega on na świadomym i dobrowolnym wyrzeczeniu się takiego zjednoczenia i wszystkiego, co się z tym łączy w wymiarze życia i współżycia ludzi²³.

W Kościele pierwotnym celibat nie należał do istoty kapłaństwa i nie od początku też był z nim łączony²⁴. Oficjalnie wprowadzono go w Kościele łacińskim dopiero w IV w. i obowiązywał wszystkich mających otrzymać święcenia, dlatego też był często określany mianem „prawa celibatu”, do czego nawiązują również niektóre dokumenty posoborowe²⁵.

W odróżnieniu od celibatu czystość poświęcona Bogu już w Kościele pierwotnym była pierwszą formą realizacji zamiaru dokładniejszego naśladowania Chrystusa i dlatego należy ona do samej natury życia konsekrowanego, będąc jego elementem. Nazwa *ordo*

²⁰ M. R o n d e t, *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 17.

²¹ T. M a t u r a, *Celibato*, DIP, Roma 1975, t. II, kol. 738; J. G o g o l a, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, Formacja zakonna 3(1998)12; Tenże, *Czystość a celibat*, *Życie Konsekrowane* 3/53(2005)30.

²² T. P a w ł u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży, jego nauczanie i uświęcania*, t. II, Olsztyn 1986, s. 87.

²³ J a n P a w e ł II, *Beżenność dla królestwa niebieskiego czy deprecjacja małżeństwa*, (audiencja generalna 07.04.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993, s. 506.

²⁴ PO 16a: “Wymóg ten nie należy jednak do istoty kapłaństwa z jego natury, jak to ukazuje praktyka Kościoła pierwotnego i tradycja Kościołów Wschodnich, gdzie oprócz tych, którzy ze wszystkimi biskupami z daru łaski wybierają zachowanie celibatu, są również bardzo zasłużeni prezbiterzy żonaci”; L. C h i a p p e t t a, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. I, Roma 1996, s. 389.

²⁵ PO 16c; P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 42-43; T. P a w ł u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II...*, t. II, s. 87.

virginum (stan dziewic) stosowana wobec kobiet oddających całe swe życie Bogu jest tego wymownym świadectwem²⁶.

Mimo różnicy w pochodzeniu między celibatem charakteryzującym stan duchowny a ewangeliczną radą czystości, właściwą osobom konsekrowanym, obecnie zaznacza się tendencja do nadawania określeniu *celibat* znaczenia głębszego niż bezżenność, tożsamego z radą czystości.

W dokumentach *Vaticanum II*, a szczególnie w dekrecie o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis* oraz w dekrecie o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, podkreśla się, że celibat i ewangeliczna rada czystości to dary udzielane przez Boga tylko niektórym wiernym. Są one znakiem przyszłego świata i wyrażają zamiar niepodzielności serca i całkowitego oddania go Chrystusowi, a co za tym idzie – obfitej płodności, czyli większej podatności na przyjęcie szerszego ojcostwa w Chrystusie²⁷. Tradycja do nadawania określeniu *celibat* głębszego sensu widoczna jest również w KPK/1983, gdzie obserwujemy jednakowe określanie elementu prawnego definicji czystości konsekrowanej (kan. 599)²⁸ i celibatu (277 § 1)²⁹, tj. doskonałej oraz wieczystej wstrzemięźliwości w celibacie. Trzeba też zauważyć, że KPK/1983 r. i późniejsze dokumenty kościelne wyraźnie unikają terminu *prawo celibatu*³⁰.

²⁶ Mt 19, 12; Dz 21, 9; J. G a l o t, *L'impegno del celibato secondo l'esempio e la chiamata del Cristo*, Vita Consacrata 20(1984)350; E. G a m b a r i, *Manuale della vita religiosa alla luce del Vaticano II*, vol. II, Roma 1971, s. 27; Tenże, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II...*, s. 320.

²⁷ PO 16; PC 12; LG 42, 44; J. G a l o t, *La motivazione evangelica del celibato*, Vita Consacrata 12(1976)142.

²⁸ KPK/1983, kan. 599: „Ewangeliczna rada czystości podejmowana ze względu na Królestwo niebieskie, będąca znakiem przyszłego świata i źródłem obfitej płodności w niepodzielnym sercu, zawiera w sobie obowiązek doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie”.

²⁹ KPK/1983, kan. 277 § 1: „Duchowni obowiązani są zachować ze względu na Królestwo niebieskie doskonałą i wieczystą wstrzemięźliwość; i dlatego zobowiązani są do celibatu, który jest szczególnym darem Bożym, dzięki któremu święci szafarze mogą niepodzielnym sercem łatwiej złączyć się z Chrystusem, a także swobodniej oddać się służbie Bogu i ludziom”.

³⁰ E. S z t a f r o w s k i, *Zmiany w prawie kodeksowym dotyczące święceń*, Prawo Kanoniczne 12(1969) nr 3-4, s. 45-46; Tenże, *Podręcznik Prawa Kanonicznego*, t. I, Warszawa 1985, s. 329; J a n P a w e ł II, *List Kapłaństwo służebne*, 8.04.1979, n. 9: „Na nieporozumieniu — jeśli nie na złej woli — polega rozpowszechniona często opinia, że celibat kapłański w Kościele katolickim jest po prostu instytucją w sposób „praw-

Na identyczność realizacji celibatu kapłanów i czystości konsekrowanej wyraźnie wskazuje także treść kan. 672, gdzie podaje się, że zakonnicy są związani przepisami o celibacie kapłańskim regulowanym w kanonie 277³¹. Dlatego oba pojęcia są utożsamiane i stosowane zamiennie. Czasem tylko w celu odróżnienia kategorii osób używa się terminów *celibat konsekrowany* lub *celibat zakonny*.

Niektórzy autorzy unikają terminu *celibat kapłański*, ponieważ ich zdaniem – jak wynika m.in. z kan. 277 i 599 – istnieje jeden celibat dla królestwa, który wywodzi się z Ewangelii, i mogą go przeżywać zarówno świeccy, jak i kapłani oraz osoby konsekrowane. Ma on te same podstawy i stawia takie same wymagania przy czym w perspektywie historycznej życie zakonne bardziej wyraźnie niż stan kapłański ukazuje chrześcijańskie znaczenie wyboru celibatu³².

Ze względów, o których była mowa powyżej, w niniejszym artykule terminy *celibat*, *celibat konsekrowany* i *czystość konsekrowana* będą stosowane zamiennie, a jako źródła pomocne w analizie zagadnienia realizacji ewangelicznej rady czystości zostaną wykorzystane także dokumenty kościelne dotyczące celibatu kapłanów.

5. Doskonała wstrzemięźliwość w celibacie

Jak wynika z objaśnień powyższych terminów *celibat*, *czystość*, *dziwictwo* i *wstrzemięźliwość*, pojedyncze ich stosowanie na wyrażenie istoty ewangelicznej rady czystości nie oddaje w pełni obowiązku wynikającego z realizacji rady czystości. Określenia *czystość* i *dziwictwo* są nazbyt szerokie i ogólne. Sam termin *celibat* mimo nauczania *Vaticanum II* w potocznym rozumieniu wciąż wskazuje przede wszystkim na bezżenność, której zakres znaczeniowy jest zbyt wąski w porównaniu z zakresem znaczeniowym rady

niczy” narzuconą tym, którzy przyjmują Sakrament Kapłaństwa. Wszyscy wiemy, że tak nie jest. Każdy chrześcijanin przyjmujący Sakrament Kapłaństwa zobowiązuje się do bezżenności w sposób świadomy i dobrowolny, po wieloletnim przygotowaniu i głębokim namyśle, rzetelnej modlitwie. Decyduje się na życie w celibacie wówczas, gdy nabierze gruntownego przeświadczenia, że Chrystus udziela mu tego „daru” dla dobra Kościoła i posługi bliźnim. I wtedy dopiero zobowiązuje się do jego zachowania przez całe życie”.

³¹ KPK/1983, kan. 672: „Zakonnicy są związani przepisami kan. 277...”

³² M. R o n d e t, *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 18-19.

czystości. Celibat może informować tylko, że dana osoba jest bezżenna, i nie mówi nic o zachowywaniu przez nią wstrzemięźliwości płciowej, z kolei sama wstrzemięźliwość może być realizowana także w związku małżeńskim, co potwierdzają przykłady z historii; chociażby dziewicze małżeństwo bł. Salomei, córki Leszka Białego, z księciem węgierskim Kolomanem³³. Stąd dopiero połączenie obu terminów w jedno określenie – doskonała wstrzemięźliwość w celibacie – pełniej wyraża prawny obowiązek wynikający z podjęcia ewangelicznej rady czystości.

Przedmiotem rady czystości jest nie tylko wyrzeczenie się aktywności seksualnej i płynącej z niej przyjemności, ale także tego wszystkiego, co wiąże się z zakładaniem rodziny, wychowaniem potomstwa, radością macierzyństwa i ojcostwa, oraz zaspokajaniem ludzkiej potrzeby miłości dawanej i otrzymywanej, jaka istnieje między małżonkami³⁴.

6. Zachowanie doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie

Chrystus w Ewangelii św. Mateusza, mówiąc o „beżennych”, którzy „sami zostali beżenni „ze względu na królestwo Boże”, innymi słowy *skazali się* na beżenność, podkreśla pośrednio, że wybór ten w warunkach życia doczesnego wiąże się z wyrzeczeniem i duchowym trudem³⁵. Chrystus nie ukrywa, że taka decyzja może być uciążliwa dla człowieka ze względu na zwyczajne skłonności natury ludzkiej³⁶. Realizacja ewangelicznej rady czystości wiąże się z wyrzeczeniem i dobrowolną ofiarą ale także pewnymi wymogami³⁷. Niektóre z nich zostaną pokrótce omówione, głównie w oparciu o dokumenty kościelne.

6.1. Świadomość daru Boga

Omawiając ewangeliczną radę czystości w aspekcie prawnym jako obowiązek zachowania doskonałej wstrzemięźliwości w celi-

³³ V. De P a o l i s, *La vita consacrata nella chiesa*, s. 37. Wspomnienie liturgiczne bł. Salomei obchodzi się 19 listopada.

³⁴ E. G a m b a r i, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II...*, s. 322.

³⁵ J a n P a w e ł II, *Przełomowe znaczenie nauki Chrystusa*, (audiencja generalna 17.03.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993, s. 384.

³⁶ J a n P a w e ł II, *Motywacja i celowość wyboru beżenności*, (audiencja generalna 31.03.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993 s. 472.

³⁷ J a n P a w e ł II, *Beżenność dla królestwa niebieskiego...*, s. 507.

bacie, trzeba pamiętać, iż rada czystości jest darem Boga. Polega on na udzieleniu przez Boga osobom powołanym specjalnej łaski, przy pomocy której są one w stanie wypełnić obowiązki jakie rada na nie nakłada³⁸. Ten niezwykły dar łaski uzdalnia wybranych wiernych do podjęcia życia w celibacie³⁹. Trzeba podkreślić, że to nie osoby konsekrowane wybierają naśladowanie Chrystusa w czystości, ale On je wybiera⁴⁰. Tak więc tylko ci są w stanie podjąć życie według rady czystości, którym Bóg udzielił specjalnego zrozumienia mocą intelektu i swego życia prawdy o bezżenności ukazanej w Ewangelii. Wskazuje ona, że wybierani przez Boga celibatariusze chrześcijańscy przyjmują powołanie dobrowolnie, nie przymuszeni żadnymi okolicznościami zewnętrznymi⁴¹.

J. M. Salaverri zauważa, że w obecnych czasach znaczenie powołania do czystości jako daru zagubiło się i jest ono uważane za osobisty wybór wiernego. Taki sposób myślenia bywa powodem rezygnacji z drogi życia konsekrowanego, ponieważ czystość przestaje być odbierana jako dar miłości Chrystusa, a staje się cięża-

³⁸ *Vita consecrata*, n. 14: „Człowiek jest zdolny do takiej egzystencji „na wzór Chrystusa”, do jakiej zostało wezwanych w ciągu dziejów bardzo wielu ochrzczonych, jedynie na mocy specjalnego powołania i szczególnego daru Ducha Świętego”.

³⁹ PC 12: „Czystość podjęta dla «królestwa niebieskiego» (Mt 19,12), którą ślubują osoby zakonne, należy ocenić jako niezwykły dar łaski”; LG 42; PO 16c; B. P r o i e t t i, *La scelta celibataria alla luce della S. Scrittura*, w: AA.VV., *Il celibato per il Regno*, Milano 1977, s. 36: „Il loro celibato è un dono di Dio, che essi hanno liberamente accolto, e di cui non possono mai gloriarsi”; J. B o u r s, *Il celibato per amore del Regno di Dio*, w: F. Kamphaus, J. Bours, *Passione per Dio*, Roma 1984, s. 58.

⁴⁰ Mk 3, 13: „Potem wyszedł na górę i przywołał do siebie tych, których sam chciał, a oni przyszli do Niego”; J 15, 16: „Nie wyście Mnie wybrali, ale Ja was wybrałem i przeznaczyłem was na to, abyście szli i owoc przynosili, i by owoc wasz trwał – aby wszystko dał wam Ojciec, o cokolwiek Go poprosicie w imię moje”; J.M. S a l a v e r r i, *Una castita gioiosa*, s. 840; A.M. S i c a r i, *L'origine evangelica della vita consacrata*, w: AA.VV., *Vita religiosa. Bilancio e prospettive*, Roma 1976, s. 110; A. B a n d e r a, *I consigli evangelici e la Rivelazione*, Vita Consacrata 19(1983)9.

⁴¹ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie, 41/3(1959)148: „Przyjmując bowiem stan dziewictwa lub celibatu, otrzymują od Boga specjalną łaskę, przy pomocy której swoje przedsięwzięcie będą mogli doprowadzić do skutku; A. B a n d e r a, *I consigli evangelici e la Rivelazione*, Vita Consacrata 19(1983)7: „Gesù spiega, che la capacità di «capire questo linguaggio», o di assumere l'impegno definitivo di celibato, ha la sua origine prima non in una decisione o opzione di loro stessi, ma in un dono « che è stato loro concesso »”; PC 12. A. B a n d e r a, *I consigli evangelici e la Rivelazione*, s. 7; B. P r o i e t t i, *La scelta celibataria alla luce della S. Scrittura*, s. 36.

rem nie do uniesienia⁴². Warto też mieć na względzie wielkość daru, jaki stanowi powołanie do życia w czystości. Jest to istotne szczególnie obecnie, kiedy bywa ostro krytykowany⁴³. Odmawiano mu wartości i dlatego Sobór Trydencki uroczyście ogłosił jako dogmat wiary wyższość dziewictwa i celibatu nad małżeństwem. Stwierdzono nawet, że będzie wyklęty ten, kto stan małżeński stawia ponad stanem dziewictwa lub celibatem i uważa, że lepiej jest niż pozostawać w dziewictwie lub celibacie wiązać się małżeństwem⁴⁴.

Deklarację Soboru Trydenckiego przypomina również Pius XII w encyklice *Sacra virginitas*, piętnując poglądy przeciwne dogmatowi trydenckiemu i nazywając je błędami przemycanymi pod barwnym pozorem prawdy⁴⁵. Za fałszywą i szkodliwą uważa również opinię, że tylko małżeństwo może zapewnić naturalny rozwój osobowości,

⁴² J.M. Salaverri, *Una castità gioiosa*, Vita Consacrata 27(1991)840.

⁴³ *Dekret o formacji kapłańskiej «Optatum totius»*, n. 10, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 279-301: „Niech jednak dostrzegają wspaniałość dziewictwa poświęconego Bogu”; Congregatio pro Institutibus Vitae Consecratae et Societibus Vitae Apostolicae, *Norme direttive de institutione in religiosis institutis «Potissimum institutioni»* 02.02.1990, AAS 82(1990)470-532, n. 13, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz, Kraków 2003², s. 377 (odt.: *Potissimum institutioni*): „...pedagogia konsekrowanej czystości powinna podtrzymywać radość i wdzięczność za miłość, z jaką Chrystus wejrzał na każdego z osobna i z jaką każdego wybrał”.

⁴⁴ Sobór Trydencki (1545-1563), sesja 24, kan. 10, w: Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski, Kraków 2005, t. IV, s. 718: „Si quis dixerit, statum coniugalem anteponeendum esse statui virginitatis vel caelibatus, et non esse melius ac beatius, manere in virginitate aut coelibatu, quam iungi matrimonio: anathema sit”; E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II...*, s. 326; A. Pignani, *Consigli evangelici. Virtù e voti*, Roma 1993, s. 255.

⁴⁵ Pius XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 141-142: „Już Boski Zbawiciel obieścił tę prawdę, powtórzoną przez Apostoła narodów; że dziewictwo i celibat niepomiernie wyżej stoją nad małżeństwo. Prawdę tę ustawicznie i jednomyślnie wyjaśnianą przez Ojców i Doktorów Kościoła na św. Soborze Trydenckim uroczyście ogłoszono jako dogmat wiary. Również poprzednicy nasi, jak i my sami przy każdej okazji to wyjaśnialiśmy i usilnie wysławialiśmy. Skoro jednak w ostatnich czasach znaleźli się tacy, którzy tę naukę przekazaną przez Tradycję Kościoła zwalczają, narażając na niebezpieczeństwo i na szkodę wiernych, w poczuciu naszego obowiązku uważamy za słuszne w tej encyklice znowu ujawnić i napiętnować tego rodzaju błędy, które się nieraz przemycą pod barwnym pozorem prawdy; Tamże, s. 138: „Z tych przeto względów słusznym jest twierdzenie – jak Kościół przepięknie naucza – że święte dziewictwo wzniosłością przewyższa małżeństwo. Boski Zbawiciel podał to już swoim uczniom jako radę doskonalszego życia. I Paweł Apostoła, gdy mówi o ojcu, który za mąż wydaje córkę, że „dobrze czyni” – dodaje natychmiast, że lepiej czyni, kto nie wydaje.

a łaska uzyskana *ex opere operato* sakramentem małżeństwa tak wysoce uświęca związek małżeński, iż staje się on skuteczniejszym narzędziem zjednoczenia z Bogiem niż samo dziewictwo. Ojciec Święty wyjaśnia, że sakrament daje małżonkom łaskę do świętobliwego wypełniania obowiązków małżeńskich i wzmacnia związek wzajemnej miłości między nimi. Nie został jednak ustanowiony po to, aby z pożycia małżeńskiego uczynić narzędzie przydatniejsze do zjednoczenia z Bogiem niż celibat, który umożliwił doskonałą łączność z Bogiem w miłości⁴⁶.

Również Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie *Familiaris consortio* stwierdza, że Kościół z uwagi na szczególne powiązanie dziewictwa z królestwem Bożym zawsze bronił wyższości charyzmatu dziewictwa nad charyzmatem małżeństwa. Zaś podczas jednej z audyencji generalnych mówił o bezżenności jako powołaniu wyjątkowym i szczególnie ważnym dla królestwa niebieskiego. Chrystus także – chociaż wprost tego nie wyraża – wskazuje pośrednio na wyższość bezżenności nad małżeństwem⁴⁷. Dopiero św. Paweł Apostoł powie wyraźniej, że ci, którzy żenią się dobrze czynią, zaś wybierający bezżenność – jeszcze lepiej czynią⁴⁸.

⁴⁶ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 143: „Ostatnio napiętnowaliśmy ze smutkiem zdanie tych, co ośmielili się twierdzić, że jedynie małżeństwo może zapewnić naturalny rozwój osobowości i jej należyte udoskonalenie. Niektórzy bowiem uważają, że łaska uzyskana *ex opere operato* Sakramentem Małżeństwa tak bardzo uświęca pozycje małżeńskie, że staje się ono narzędziem skuteczniejszym niż samo dziewictwo dla zjednoczenia poszczególnych dusz z Bogiem, ponieważ małżeństwo chrześcijańskie a nie dziewictwo jest Sakramentem. Pogląd taki ogłaszamy za fałszywy i szkodliwy. I owszem, Sakrament ten małżonkom daje łaskę do świętobliwego pełnienia obowiązków małżeńskich, wzmacniając związek wzajemnej miłości, która jednoczy ich ze sobą. Nie w tym jednak celu jest ustanowiony, ażeby z pożycia małżeńskiego czynić narzędzie samo przez się przydatniejsze do zjednoczenia dusz z Bogiem, niż to uzyskują dusze obłubieńcze poprzez więź doskonałej z Nim miłości”.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie «Familiaris consortio»*, 22.11.1981, AAS(1982)171, Pallotinum-Poznań 1984 n. 16: „Czyniąc w specjalny sposób wolnym serce człowieka tak, aby zapalić je bardziej miłością do Boga i do wszystkich ludzi, dziewictwo świadczy o tym, że Królestwo Boże i jego sprawiedliwość są ową cenną perłą pożądaną nad wszelkie, nawet największe wartości, której człowiek winien szukać jako jedynej wartości ostatecznej. Dlatego też Kościół w ciągu swych dziejów zawsze bronił wyższości tego charyzmatu w stosunku do charyzmatu małżeństwa, z uwagi na jego szczególne powiązanie z Królestwem Bożym”; Tenże, *Beżżenność dla królestwa niebieskiego...*, s. 507.

⁴⁸ 1 Kor 7, 38: „Tak więc dobrze czyni, kto poślubia swoją dziewczę, a jeszcze lepiej ten, kto jej nie poślubia”.

Zarówno Pius XII, jak i Jan Paweł II stwierdzają jednocześnie, że owa wyższość celibatu nie oznacza wcale upośledzenia małżeństwa i pomniejszenia jego wartości, o czym świadczy osiągnięcie świętości przez wielu współmałżonków⁴⁹. Dziewictwo i celibat w perspektywie królestwa Bożego nie stoją w sprzeczności z godnością małżeństwa. Co więcej – bez poszanowania małżeństwa nie mogłoby także istnieć dziewictwo konsekrowane. Jeżeli bowiem płciowość ludzka nie miałaby wartości danej przez Boga, to tym samym nie miałoby sensu wyrzekanie się jej jako nieistotnej dla królestwa niebieskiego⁵⁰. Jan Paweł II przywołuje też wypowiedź św. Jana Chryzostoma, który uważał, że dziewictwo jest wyższym dobrem właśnie przez porównanie go z innym dobrem, tj. małżeństwem, nie byłoby nim natomiast, gdyby małżeństwo stanowiło zło⁵¹. Wspomnianą wypowiedź św. Jana Chry-

⁴⁹ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 146: „Przede wszystkim należy jasno postawić sprawę: z tego że dziewictwo należy wyżej cenić od małżeństwa, nie można wnioskować, jakoby dziewictwo było niezbędne do osiągnięcia chrześcijańskiej doskonałości. Prowadzić można przecież doskonale życie i bez ślubowania Bogu czystości. Dowodem tego jest wielka ilość mężów i niewiast, którym Kościół publiczną cześć oddaje, a uświęcili się oni jako wierni współmałżonkowie, oraz przykładni ojcowie i matki rodzin; również i w naszym pokoleniu spotykamy małżonków, którzy bardzo gorliwie dążą do doskonałości chrześcijańskiej”; J a n P a w e ł II, *Bezzębność dla królestwa niebieskiego czy deprecjacja małżeństwa*, (audiencja generalna 07.04.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993, s. 507-508.

⁵⁰ J a n P a w e ł II, Adhortacja *Familiaris consortio*, n 16: „Dziewictwo i celibat dla Królestwa Bożego nie tylko nie stoją w sprzeczności z godnością małżeństwa, ale ją zakładają i potwierdzają. Małżeństwo i dziewictwo to dwa sposoby wyrażenia i przeżywania jedynej Tajemnicy Przymierza Boga ze swym ludem. Bez poszanowania małżeństwa nie może także istnieć dziewictwo konsekrowane; jeżeli płciowość ludzka nie jest traktowana jako wielka wartość dana przez Stwórcę, traci sens wyrzeczenie się jej dla Królestwa Niebieskiego” Tenże: *List Kapłaństwo służebne*, 08.04.1979, n. 8: „Czy chcemy przez to poniżyć małżeństwo i powołanie do życia rodzinnego? Czy ulegamy jakiejś manichejskiej pogardzie dla ciała ludzkiego i jego spraw? Czy chcemy w jakikolwiek sposób zdeprecjonować tę miłość, która prowadzi mężczyznę i kobietę do małżeństwa i małżeńskiej „jedności ciała”? Jakże byśmy mogli myśleć i sądzić w ten sposób, skoro wiemy — wierzymy i głosimy za św. Pawłem — że małżeństwo jest tajemnicą wielką „w odniesieniu do Chrystusa i Kościoła”.

⁵¹ J a n P a w e ł II, Adhortacja *Familiaris consortio*, n 16: “Bardzo słusznie stwierdza św. Jan Chryzostom: „Kto potępia małżeństwo, pozbawia także dziewictwo jego chwały; kto natomiast je chwali, czyni dziewictwo bardziej godnym podziwu i chwalebny. To, co wydaje się dobrem tylko w porównaniu ze złem, nie może być wielkim dobrem; ale to, co jest lepsze od tego, co wszyscy uważają za dobro, jest z pewnością dobrem w stopniu najwyższym”.

zostoma zamieszczono również w obowiązującym Katechizmie Kościoła Katolickiego⁵².

6.2. Pomoce nadprzyrodzone

Powołanie do realizacji ewangelicznej rady czystości jest darem ukrytego skarbu w roli lub drogocennej perły. Trzeba szukać ich każdego dnia i każdego dnia uiszczając za nie zapłatę, podejmując pewne trudy⁵³. Czystości nie zdobywa się raz na zawsze⁵⁴. Do ponoszenia trudów osoby konsekrowane powinna pobudzać też świadomość, że skarb czystości noszony jest w glinianych naczyniach⁵⁵. W zachowywaniu wierności podjętemu zobowiązaniu życia w czystości wsparcie mogą stanowić m.in. pomoce nadprzyrodzone jakimi są sakrament pokuty, kierownictwo duchowe oraz modlitwa⁵⁶. W soborowym dekrecie o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis* zapewnia się, że tym, którzy pokornie i wytrwale proszą o łaskę wierności, nie zostanie im ona odmówiona⁵⁷. Kiedy zaś zachowanie czystości natrafia na trudności, konieczne jest szukanie pomocy w żarliwej modlitwie⁵⁸.

⁵² *Katechizm Kościoła Katolickiego 1992*, tekst łaciński: Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1992, tekst polski: Pallotinum Poznań 1994, n. 1620.

⁵³ Mt 13, 44, 46; J.M. Salaverri, *Una castità gioiosa*, Vita Consacrata 27(1991)840.

⁵⁴ P a w e ł VI, *Sacerdotalis caelibatus*, n. 73: „Kapłan bynajmniej nie powinien sobie wyobrażać, że po przyjęciu święceń wszystko już będzie dla niego łatwe albo że będzie odtąd na zawsze zabezpieczony przed wszelkimi pokusami i niebezpieczeństwami grzechu. Czystość nie jest tego rodzaju cnotą, którą zdobywa się raz na zawsze; uzyskuje się ją wielkim trudem i codziennym wysiłkiem”.

⁵⁵ J a n P a w e ł II, List «*Kapłaństwo służebne*», 08.04.1979, n. 8: „Wszyscy jesteśmy świadomi tego, że przechowujemy ten skarb w naczyniach glinianych, równocześnie jednak doskonale wiemy, że to jest „skarb”.

⁵⁶ *Potissimum institutioni*, n. 13; B. G o y a, *Formazione integrale alla vita consacrata*, Bologna 1997, s. 84-85.

⁵⁷ PO 16c; Por. P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 149: „...wytrwałą zaś modlitwą wyprosimy u Boga to, czego z powodu naszej słabości nie możemy osiągnąć: „Czuwajcie a módlcie się, byście nie weszli w pokuszenie, duch wprawdzie jest ochoczy, ale ciało mdłe”; P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 74: „Kapłan Chrystusowy posiadzie nową moc i nową radość, jeśli w codziennej modlitwie i rozmyślaniu głębiej będzie wnikał w motywy swego oddania się, zdobywając z czasem coraz gruntowniejsze przeświadczenie, że wybrał najlepszą cząstkę”.

⁵⁸ J a n P a w e ł II, List «*Kapłaństwo służebne*», 08.04.1979, n. 9: „Wówczas każdy musi szukać oparcia w tym żarliwszej modlitwie. Musi z jej pomocą znajdować w sobie taką postawę pokory i szczerości wobec Boga i własnego sumienia, która właśnie jest źródłem siły do podtrzymania tego, co się chwycie. Wtedy też rodzi się ufność

6.3. Umartwienie i straż zmysłów

Dokumenty kościelne dotyczące osób konsekrowanych zgodnie podają konieczne dla zachowania czystości praktykowanie umartwienia i strzeżenia zmysłów⁵⁹. Papież Pius XII stwierdza, że jeżeli nawet z jakichś względów, np. zdrowotnych celibatariusze nie mogą praktykować umartwień fizycznych, nigdy nie wolno im zwalniać się z obowiązku wewnętrznej powściągliwości. Ojciec Święty, powołując się na nauczanie Ojców i Doktorów Kościoła, wskazuje na konieczność stałej czujności i unikania okazji do grzechu jako najlepszy sposób na zachowanie czystości. Papież nawiązuje tu do św. Hieronima dla którego ucieczka przed pokusami miała większe znaczenie niż otwarta walka. Papież XII polemizuje też z poglądem, jakoby osoby żyjące w celibacie nie powinny odseparowywać się od otaczającego ich świata. Zdaniem zwolenników tego stanowiska mają karmić się tym czym żyje wielu ludzi, aby, poznając ich sposób myślenia i odczuwania, móc skutecznie przyjść im z pomocą. Przyzwyczajenie się do patrzenia na wszystko ze spokojem ma rzekomo służyć wyzwoleniu się z wszelkich zaburzeń, a ryzykowanie utraty czystości – sprawdzeniem czy potrafią oprzeć się temu, z czym mogą się w swym posługiwaniu spotkać⁶⁰. Takie rozumowanie Oj-

podobna do tej, jaką św. Paweł wyraził w słowach: «Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia». Są to prawdy znane z doświadczenia tylu kapłanów i wypróbowane życiem”.

⁵⁹ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 147: „Dziewictwo bowiem jest cnotą trudną. Od tego, który by chciał ją praktykować, wymaga się ... ażeby ustawicznie czuwając i zmagając się, opanowywał i uśmierzał buntownicze poruszenia duszy i ciała, żeby unikał światowych pokus i zwyciężał ataki szatana. Dlatego też ślubowanie Bogu czystości wymaga dusz mężnych i szlachetnych, które gotowe są stoczyć bój i zwyciężyć dla Królestwa Niebieskiego”; Tamże, s. 149: „...pilną i ustawiczną czujnością możemy dokonać tego co jest w naszej mocy... Konieczna jest nam tego rodzaju czujność na każdą chwilę naszego życia i przy każdej okoliczności... Czuwać przeto mamy nad poruszeniami naszych żądz zmysłowych, ... tak je powściągać, że staną się posłuszne rozumowi i prawu Bożemu”; PC 12: „Trzeba więc, aby zakonnicy starając się dochować wiernie swej profesji, zawierzyli słowom Pana, a ufni w pomoc Bożą, nie liczyli zuchwale na własne siły, lecz praktykowali umartwienie i strzeżli zmysłów”; PO 16c.

⁶⁰ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 150-151: „A przeto, ich zdaniem, młodzi wyzbywszy się wstydlivosti mogą, bez skrupowania przyglądać się wszystkiemu, co się nadarzy; mogą chodzić do kina, nawet na filmy zakazane przez cenzorów kościelnych; mogą przeglądać wszelkie dzienniki, nawet pornograficzne; mogą czytać romanse znajdujące się na indeksie lub zakazane prawem naturalnym. A na to wszystko dlatego klerykom pozwalają, że tego rodzaju widowiskami i pismami dziś karmi się mnóstwo ludzi, więc i oni muszą poznać ich sposób myślenia i odczuwania, jeśli im chcą pomóc”.

ciec Święty nazywa błędnym i szkodliwym dla osiągnięcia świętości, gdyż nieunikanie zagrożeń stanowi często okazję do niezachowywania czystości zgodnie z zasadą, że kto miłuje niebezpieczeństwo, w niebezpieczeństwie ginie. O sprawie tej pisał już św. Augustyn twierdząc, że nie można uważać się za czystego mając nieczyste otoczenie, bo one zapowiadają też nieczystość duszy⁶¹.

Przy tej okazji papież wspomina o błędnej interpretacji słów Chrystusa dotyczących Apostołów: „Ja ich na świat posłałem”, które mają rzekomo zachęcać celibatariuszy do pełnego wejścia w świat. Ojciec Święty zauważa, że poprzedza je stwierdzenie, iż apostołowie nie są ze świata podobnie jak i Chrystus, poza tym Zbawiciel prosił wyraźnie Ojca, aby zachował apostołów od złego na tym świecie⁶². Na zakończenie papież przypomina, że Kościół od początku widział potrzebę ochrony kapłanów przed złymi wpływami otaczającego ich świata i w tym celu wydawał odpowiednie przepisy⁶³. Kilka lat później, Sobór Watykański II zwrócił się do zakonników z zachętą, aby, kierując się duchowym instynktem odrzucali wszystko, co naraża ich czystość na niebezpieczeństwo⁶⁴.

Omawiana kwestia została też uwzględniona w KPK/1983, gdzie prawodawca zwraca uwagę na potrzebę unikania tego wszystkiego, co niesie zagrożenie dla czystości osoby konsekrowanej, a konieczność zachowania rozwagi przy korzystaniu ze środków społecznego przekazu zalicza do obowiązków zakonników⁶⁵. Wśród wymienionych w kan. 277 obowiązków duchownych, obejmujących także zakonników na mocy kan. 672⁶⁶, spotykamy natomiast za-

⁶¹ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 151; Reguła św. Augustyna, Rozdz. IV, n. 22: „I nie mówcie, że macie czystą duszę, skoro czy wasze są nieskromne, bo «spojrze nie oka nieskromnego, to zwiastun serca nieczystego»”.

⁶² J 17, 14-18: „Ja im przekazałem Twoje słowo, a świat ich znienawidził za to, że nie są ze świata, jak i Ja nie jestem ze świata. Nie proszę, abyś ich zabrał ze świata, ale byś ich ustrzegł od złego. Oni nie są ze świata, jak i Ja nie jestem ze świata. Uświęć ich w prawdzie. Słowo Twoje jest prawdą. Jak Ty Mnie posłałeś na świat, tak i Ja ich na świat posłałem”.

⁶³ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 151.

⁶⁴ PC 12: „...będą odrzucać wszystko, co naraża czystość na niebezpieczeństwo”.

⁶⁵ KPK/1983, kan. 666: „W korzystaniu z środków społecznego przekazu, należy zachować konieczne rozeznanie i unikać tego, co przynosi szkodę własnemu powołaniu i stanowi zagrożenie dla czystości osoby konsekrowanej”.

⁶⁶ KPK/1983, kan. 672: „Zakonnicy są związani przepisami kan. 277, 285, 286, 287 i 289”.

chęć do roztropności w kontaktach osobistych, aby nie utrudniały one praktykowania rady czystości i nie wywoływały zgorszenia wiernych⁶⁷. Prawo wydawania bardziej szczegółowych norm dotyczących celibatu, a także oceniania, czy obowiązek ten jest zachowywany, otrzymali biskupi⁶⁸.

Bardziej lub mniej rygorystyczne oddzielenie zakonników od świata zostało wpisane w naturę instytutów zakonnych zgodnie z charakterem i celem każdego z nich⁶⁹. Służy temu klauzura zakonna polegająca na zarezerwowaniu we wszystkich domach jakiejś ich części tylko dla zakonników⁷⁰, a także noszenie stroju zakonnego⁷¹.

6.4. Asceza

Codzienna asceza, czyli ćwiczenie się w cnotach wiary, nadziei, miłości, roztropności, sprawiedliwości, męstwa i umiarkowania, stanowi integralny element życia zakonnego, konieczny także w realizacji ewangelicznej rady czystości zwłaszcza w dzisiejszym świecie wolności seksualnej⁷². Właśnie ze względu na te nowe uwarunko-

⁶⁷ KPK/1983, kan. 277 §2: „Duchowni powinni odnosić się z należytą roztropnością do osób, do których uczęszczanie mogłoby narazić na niebezpieczeństwo ich obowiązek zachowania wstrzemięźliwości lub wywołać zgorszenie wiernych; Congregatio pro Institutis Vitae Consecratae et Societatibus Vitae Apostolicae, *Norme direttive de institutione in religiosis institutis «Potissimum institutioni»* 02.02.1990, AAS 82(1990)470-532, n. 13, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 377 (odtąd: *Potissimum institutioni*).

⁶⁸ KPK/1983, kan. 277 § 3: „Biskup diecezjalny może wydać bardziej szczegółowe normy w tej sprawie i oceniać w poszczególnych przypadkach zachowanie tego obowiązku”; S. T e s t a B a p p e n h e i m, *La vita fraterna. Fenotipi storico-canonistici dei consacrati a Dio*, Lecce 2006, s. 214.

⁶⁹ KPK/1983, kan. 607 § 3: „Publiczne świadectwo, jakie zakonnicy winni dawać Chrystusowi i Kościołowi, wymaga oddzielenia się od świata, zgodnie z charakterem i celem każdego instytutu”.

⁷⁰ KPK/1983, kan. 667 § 1: „We wszystkich domach należy zachować klauzurę przystosowaną do charakteru i misji instytutu, zgodnie z postanowieniami własnego prawa, z zarezerwowaniem zawsze jakiejś części domu zakonnego tylko dla zakonników”. Także §§ 2-4.

⁷¹ KPK/1983, kan. 669.

⁷² PO 16d: „Powinni przede wszystkim stosować potwierdzone doświadczeniem Kościoła środki ascetyczne, które i w dzisiejszym świecie są nie mniej konieczne”; P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 78: „Wymaga [życie kapłańskie] to wewnętrznej i zewnętrznej dyscypliny ascezy chrześcijańskiej, prawdziwie godnej ducha męskiego, jak przystoi tym, którzy w szczególny sposób służą Chrystusowi oraz w Nim i dla

wania istnieje potrzeba odkrycia i podjęcia na nowo w życiu konsekrowanym praktyk ascetycznych, skutecznych w opanowywaniu skłonności ludzkiej natury i pomocnych w dochowaniu wierności powołaniu. Ascetyczny wysiłek, stanowiący wyraz powszechnego przekonania, że zakonnicy winni iść bardziej stromą, a więc trudniejszą drogą do świętości niż inni wierni, wymaga więcej trudu i zaangażowania niż w praktykowaniu umartwienia i strzeżenie zmysłów⁷³. Jest to trudny wymóg, któremu niestety nie zawsze poświęca się należną uwagę, jak potwierdza Ojciec Święty Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Vita consecrata*⁷⁴.

Dokumenty kościelne podkreślają, że spośród praktyk ascetycznych ważnych w realizacji ewangelicznej rady czystości oraz wymagających ponownego odkrycia i docenienia szczególnie istotne są milczenie i samotność⁷⁵. Już w Księdze Rodzaju czytamy, że z punktu widzenia naturalnego ta ostatnia „nie jest dobra” dla człowieka⁷⁶. Lecz samotność celibatariusza, mimo pewnej pustki

Niego ukrzyżowali swoje ciało z namiętnościami i pożądliwościami swymi (por. Ga 5,24) i dlatego bez żadnego wahania podejmują trudne i długie walki (por. 1 Kor 9,26 – 27)”.

Potissimum institutioni, n. 36, 38; *Vita consecrata*, n. 38; B. G o y a, *Formazione integrale alla vita consecrata*, Bologna 1997, s. 83.

⁷³ P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 70: „Młodzieńcy winni być przeświadczeni, że nie zdołają kroczyć ową trudną drogą, jeżeli nie przyjmą szczególnej dyscypliny ascetycznej, przekraczającej powszechnie obowiązki innych chrześcijan i właściwej kandydatom do kapłaństwa. Mówimy tu o dyscyplinie ascetycznej, surowej wprawdzie, ale nie przyniatającej ducha, z którą łączyłoby się świadome i wytrwałe praktykowanie cnót odróżniających kapłana od innych ludzi. Te cnoty to: całkowite poświęcenie siebie, będące niezbędnym warunkiem dla tego, kto ma być uczniem Chrystusa (por. Mt 16,24; J 22,25); pokora i posłuszeństwo, które są znakiem prawdy wewnętrznej i odpowiednio uporządkowanej wolności; roztropność i sprawiedliwość, męstwo i umiarkowanie, bez których nie może być prawdziwie wzniesłego, godnego swego miana życia religijnego; wybitne poczucie obowiązku; wierność i prawość w wypełnianiu zadań; odpowiednie zharmonizowanie życia czynnego i kontemplacji; oderwanie duszy od spraw ziemskich i umiłowanie ubóstwa, z których wolność ewangeliczna czerpie siłę i dzielność; czystość zdobywana nieustającym wysiłkiem, pięknie harmonizująca z innymi cnotami naturalnymi i nadprzyrodzonymi; pogoda i spokój ducha w obcowaniu z ludźmi, dla których kandydat poświęci się kiedyś Chrystusowi i Jego Królestwu”; LG 13.

⁷⁴ *Vita consecrata* n. 38.

⁷⁵ *Potissimum institutioni*, n. 38; *Evangelica testificatio* n. 46 oraz szereg innych dokumentów dotyczących życia konsekrowanego – por. np. hasło *milczenie* oraz *samotność* w indeksie tematycznym zawartym w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 821, 827.

⁷⁶ Rdz 2,18: „Potem Pan Bóg rzekł: Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam; uczynię

fizycznej i psychicznej wypełnia Bóg i kapłani oraz osoby konsekrowane są na nią przygotowani i ją w sposób wolny wybierają⁷⁷. Trzeba przypomnieć, że życie w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie zaprowadziło samego Chrystusa do samotności pustyni i opuszczenia na krzyżu, podobnie też konsekracja kapłańska i zakonna prowadzi na tę samą drogę samotności⁷⁸. Praktykowanie samotności zaś pozwala na przyjęcie stylu życia polegającego na rezygnacji z pewnych zachowań, więzi osobistych i form odpoczynku, których nie da się pogodzić z radą czystości⁷⁹.

Już w pierwszych regułach zakonnych, np. św. Benedykta z Nursji, można zauważyć ścisły związek życia w czystości z samotnością, ponieważ celibat mnichów stanowił istotną część ich życia charakteryzującego się przede wszystkim samotnością. Stąd Reguła św. Benedykta nie omawia praktyk służących zachowaniu celibatu, a jedyną wzmianką na jego temat jest określenie *kochać czystość (castitatem amare)*⁸⁰.

mu zatem odpowiednią dla niego pomoc”.

⁷⁷ P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 58. Nie zaprzeczamy, że kapłan z racji świętego celibatu jest człowiekiem samotnym. Samotności jego jednak nie należy pojmować na kształt jakiejś pustki lub próżni, gdyż wypełnia ją Bóg i niezmierne bogactwa Jego niebiańskiego Królestwa. Trzeba też dodać, że do znoszenia tej samotności, która tak od wewnątrz, jak i na zewnątrz winna opływać miłością nadprzyrodzoną, kapłan sam się przygotował, jeśli tylko wybrał ją świadomie...”

⁷⁸ Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instrukcja o istotnych elementach nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej *The Renewal of Religious Life*, 31.05.1983, n. 31, LE, VI, n. 4978, (odtąd SCRIS, *The Renewal of Religious Life*) tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 289-315; P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 59: „Nieraz zdarzyć się może, że kapłanowi ciąży samotność; nie będzie on jednak dlatego żałował, że wielkodusznie wybrał taki rodzaj życia. Sam bowiem Chrystus wśród najsmutniejszych okoliczności był samotny, a chociaż opuścili Go nawet ci, których przybrał sobie za świadków i towarzyszy swego życia i których do końca (J 13,1) umiłowal, mówił jednak: nie jestem sam, albowiem Ojciec jest ze mną (J 16,32). Kto dobrowolnie postanowił, że cały ma należeć do Chrystusa, ten blisko z Nim obcuje i czerpiąc z Niego łaskę, ducha swego tak przede wszystkim umocni, że będzie mógł odpędzić daleko od siebie wszelki smutek i przezwyciężyć wszelkie osłabienie i upadki ducha”.

⁷⁹ SCRIS, *The Renewal of Religious Life*, n. 16.

⁸⁰ B e n e d y k t z N u r s j i, *Reguła*, IV, 64 (przekład: A. Świderkówna), Kraków 1997, s. 63; G.M. L o z a n o, *Celibato e solitudine nel deserto*, w: AA.VV., *Il celibato per il Regno*, Milano 1977, s 171-172.

6.5. Inne środki

Doskonałego życia w bezżenności dla królestwa niebieskiego nie osiąga się raz na zawsze, a wierny bezżennym się staje⁸¹. W związku z tym potrzebny jest pewien okres próby kandydatom pragnącym tego rodzaju życia, aby w sposób spokojny, świadomy i dobrowolny mogli podjąć zobowiązanie wobec Boga i Kościoła⁸². Osoby odpowiedzialne za przyjęcie do instytutu powinny z kolei zadbać o dobór kandydatów uwzględniający przynajmniej konieczne do podjęcia życia w danym instytucie⁸³.

Sami kandydaci powinni też pogłębiać wiedzę na temat życia płciowego, czystości i problemów z nią związanych, a także wartości ciała i jego znaczenie. Ważne jest również aby przestrzegali zasad higieny osobistej, i mieli dobrze zaplanowany rytm dnia i pracy oraz dostateczny odpoczynek, a także umiarkowane odżywianie. Muszą też odznaczać się odpowiednim zdrowiem⁸⁴.

Duży wpływ na pokonywanie trudności związanych z realizacją ewangelicznej rady czystości ma pełna zaufania atmosfera w instytutach zakonnych i stowarzyszeniach życia apostołskiego. Bardzo pomagają wzajemne zrozumienie, szacunek, życzliwość, co zapobiega szukaniu kompensacji w kontaktach z innymi osobami⁸⁵. Stąd w instrukcji dotyczącej życia braterskiego we wspólnocie *Congregavit nos in unum Christi amor* z 1994 r. podaje się, że czy-

⁸¹ Mt 19, 12; A. P i g n a, *Consigli evangelici. Virtù e voti*, Roma 1993, s. 322.

⁸² P a w e ł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 69: „Pełne i doskonałe wychowanie kandydata do kapłaństwa winno mieć na celu to, aby on sam spokojnie, świadomie i dobrowolnie wybrał owe poważne zobowiązania, jakie kiedyś z największą czcią religijną podejmie wobec Boga i Kościoła. ... powinni oni być w pełni świadomi tych trudności, jakich, wybierając ten rodzaj życia, później doświadczą i w samych sobie, i w społeczeństwie”; tamże, n. 73: „Niezbędne jest przeto dla prawdziwie gorliwego strzeżenia skarbu czystości i dla jawnego dawania świadectwa o wysokiej godności tej cnoty to, aby kapłan otwarcie i pogodnie rozważał swoją sytuację, to znaczy, aby rozumiał, że będzie musiał toczyć stałą walkę duchową z pokusami, jakie napotyka w sobie samym i w świecie”; A. P i g n a, *Consigli evangelici. Virtù e voti*, s. 323.

⁸³ KPK/1983, kan. 641, 642.

⁸⁴ *Potissimum institutioni*, n. 13; PO 8; PC 12; P a w e ł VI, *Sacerdotalis caelibatus*, n. 80: „Niechże więc będzie wśród kapłanów doskonała jedność duchowa i niech często wspierają się nawzajem modlitwami, pogodną przyjaźnią i wszelką pomocą”; A. P i g n a, *Consigli evangelici. Virtù e voti*, Roma 1993, s. 338; T. M a t u r a, *Celibato e comunità*, Brescia 1967, s. 112.

⁸⁵ *Potissimum institutioni*, n. 13; E. G a m b a r i, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II...*, s. 337-338.

stość konsekrowana jest podtrzymywana i rozwija się dzięki życiu wspólnemu⁸⁶.

Vaticanum II przypomina, że dochowanie wierności ewangelicznej radzie czystości jest możliwe dzięki „należytej dojrzałości psychicznej i uczuciowej zakonników⁸⁷”. Dokumenty kościelne i przemówienia papieskie nie omawiają szerzej tej kwestii, lecz podają warunki dojrzałego podążania za Chrystusem. Są to: zaufanie miłości Bożej i prośba o nią, zdawanie sobie sprawy z ludzkiej ułomności, postępowanie w sposób roztropny i z pokorą oraz unikanie zarozumiałego samozadowolenia z własnej czystości. Wspomniane samozadowolenie musiało być postawą dość częstą wśród pierwszych celibatariuszy, skoro dawni ojcowie duchowni wymieniali pokorę przed czystością⁸⁸.

Dojrzałość w dziedzinie seksualności polega na panowaniu nad zmysłami, zachowaniu równowagi między życiem płciowym a innymi dążnościami, otwartości i delikatności w relacjach z innymi osobami, zdolności do oddania się z miłości Bogu i stałości w tym, a także na spokoju ducha w różnych sytuacjach życiowych, akceptacji drugiego człowieka, oraz poszanowaniu jego odrębności⁸⁹.

Reasumując powyższe rozważania trzeba wyraźnie stwierdzić, że podjęcie celibatu nie przeszkadza rozwojowi własnej osobowości, lecz mu pomaga, ponieważ wzbogaca człowieka o wartości duchowe oraz należące do sfery psychologicznej, kulturalnej i społecznej, kształtując pełnię osoby ludzkiej⁹⁰. Jest to droga trudna,

⁸⁶ SCRIS, *Instrukcja o życiu braterskim we wspólnocie «Congregavit nos in unum Christi amor»* 2.02.1994, n. 44, *EnchVat* 14, 345-537, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 499-548.

⁸⁷ PC 12.

⁸⁸ *Potissimum institutioni*, n. 13; Jan Paweł II, *Konsekrowana czystość* (16.11.1994), w: P. Cabra, *Krótką medytacja o ślubach*. Aneks, Kraków 2001, s. 61; *KPK/1983*, kan. 642.

⁸⁹ *Potissimum institutioni*, n. 43; P. Broccardo, *Formazione alla maturità umana e alla disciplina, w: Il decreto sulla formazione sacerdotale*, Torino, s. 359-376; M. N i k i c, *Formazione alla maturità affettiva e alla castità*, Vita Consacrata 35(1999)178-186.

⁹⁰ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 142: „Błądzą, ci wszyscy, których zdaniem naturalny instynkt seksualny to najważniejszy i najdonioślejszy z popędów natury ludzkiej, a przeto próba przeciwdziałania mu przez całe życie naraża człowieka na niebezpieczeństwa zaburzeń organicznych, zwłaszcza zaś systemu nerwowego, zakłócając równowagę psychiczną osobowości człowieka. Otóż zdanie takie rozmija się z prawdą, stwierdzoną przez osoby stateczne i stale uznawaną przez Kościół”; *LG* 46; *PC* 12;

połączona z wymogiem rezygnacji z dóbr cennych dla człowieka, ale można nią podążać, na co wskazują liczne przykłady świętych zakonników⁹¹.

7. Skutki prawne niezachowania rady czystości

Przyjętego daru powołania do zachowania ewangelicznej rady czystości nie można oddać z powrotem, lecz trzeba być wiernym ofiarodawcy – Chrystusowi i Kościołowi⁹².

Niezachowanie obowiązków wynikających z realizacji ewangelicznej rady czystości skutkuje konsekwencjami prawnymi określonymi w KPK/1983. Jeżeli niewierność zakonnika ślubów wieczystych przybiera np. postać zawarcia związku małżeńskiego lub usiłowań zmierzających do jego zawarcia nawet tylko w formie cywilnej, zakonnik na mocy samego prawa zostaje wydalony z instytutu zakonnego⁹³. W tej sytuacji przełożony wyższy⁹⁴ wraz ze swoją radą zobowiązany jest zebrać dowody i niezwłocznie wydać stwierdzenie faktu, aby wydalenie stało się prawnie wiadome⁹⁵. Próba zawarcia małżeństwa przez zakonnika powoduje, że będzie ono nieważne z powodu wieczystego i publicznego ślubu czystości złożonego w instytucie zakonnym⁹⁶. Dodatkowo stanowi ona przestępstwo, które pociąga za sobą karę interdyktu *latae sententiae*, a więc zgodnie z kan. 1332 i 1331 zakaz sprawowania Ofiary

SCRIS, *The Renewal of Religious Life*, n. 45.

⁹¹ LG 46;

⁹² Jan Paweł II, List *Kapłaństwo służebne*, 08.04.1979, n. 9: „Chodzi tutaj o dotrzymanie słowa danego Chrystusowi i Kościołowi.... nasi bracia i siostry żyjący w małżeństwie mają prawo oczekiwać od nas, kapłanów i duszpasterzy, dobrego przykładu i świadectwa dojrzałej wierności powołaniu, które my wybieramy poprzez Sakrament Kapłaństwa, tak jak oni przez Sakrament Małżeństwa”.

⁹³ KPK/1983, kan. 694 § 1: „Na mocy samego prawa jest wydalony z instytutu członek, który: ... 2° zawarł małżeństwo lub usiłował je zawrzeć, nawet tylko cywilnie”.

⁹⁴ KPK/1983, kan. 620: „Do wyższych przełożonych zalicza się tych, którzy kierują całym instytutem lub jego prowincją, czy inną zrównaną z nią częścią lub domem niezależnym. Zalicza się do nich również ich zastępców. Do wymienionych dochodzi opatrymas oraz przełożony kongregacji monastycznej, którzy jednak nie posiadają całej władzy, jaką prawo powszechne przyznaje wyższym przełożonym”.

⁹⁵ KPK/1983, kan. 694 § 2. W tych przypadkach przełożony wyższy wraz ze swoją radą powinien, po zebraniu dowodów, bezzwłocznie wydać stwierdzenie faktu, ażeby prawnie stało się wiadome wydalenie”.

⁹⁶ KPK/1983, kan. 1088: „Nieważnie usiłują zawrzeć małżeństwo ci, którzy są związani wieczystym ślubem publicznym czystości w instytucie zakonnym”; S. T e s t a B a p p e n h e i m, *La vita fraterna. Fenotipi storico-canonistici dei consacrati...*, s. 214.

eucharystycznej oraz udziału ministerialnego w innych obrzędach religijnych, sprawowania sakramentów i sakramentaliów, a także zakaz przyjmowania sakramentów⁹⁷. Na skutek próby zawarcia małżeństwa zakonnik zaciąga również nieprawidłowość do przyjęcia święceń⁹⁸.

Jeżeli zakonnik jest jednocześnie duchownym, to na skutek usiłowania zawarcia małżeństwa nawet cywilnego podlega suspensie wiążącej mocą samego prawa i jeśli po upomnieniu nie poprawia się, powodując nadal zgorzenie, powinien być stopniowo karany pozbawieniami lub też wydaleniem ze stanu duchownego⁹⁹.

Inna jest natomiast sytuacja zakonnika, który złożył śluby czasowe, lub osób konsekrowanych po ślubach wieczystych niepublicznych, a więc niezłożonych w instytucie zakonnym. W takich przypadkach próba zawarcia małżeństwa powoduje wprawdzie również natychmiastowe wydalenie z instytutu na mocy samego prawa, ale małżeństwo jest ważnie zawarte lecz niegodziwe¹⁰⁰.

Prawodawca przewiduje także obowiązkowe wydalenie członków z instytutów życia konsekrowanego w przypadku trwania przez nich w konkubinacie lub w innym grzechu zewnętrznym przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, wywołującym zgorzenie¹⁰¹. Jeżeli członek instytutu w jeszcze w inny sposób wykroczył przeciwko szóstemu przykazaniu, a było to połączone z użyciem przymusu lub gróźb, albo dokonał tego publicznie lub z osobą małoletnią mającą mniej niż szesnaście lat życia, nie podlega wydaleniu obligatoryjnemu, jeżeli przełożony uważa, że w inny sposób można osiągnąć

⁹⁷ KPK/1983, kan. 1394 § 2: „Zakonnik ślubów wieczystych, który nie jest duchownym, usiłując zawrzeć małżeństwo choćby tylko cywilne, podlega interdyktowi wiążącemu mocą samego prawa, z zachowaniem przepisu kan. 694”; także kan. 1331, 1332; 1044; T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży, jego nauczanie i uświęcania*, t. IV, Olsztyn 1990, s. 150.

⁹⁸ KPK/1983, kan. 1041 3°.

⁹⁹ KPK/1983, kan. 1394 § 1: „Przy zachowaniu przepisu kan. 194, § 1, n. 3, duchowny usiłujący zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne, podlega suspensie wiążącej mocą samego prawa. Gdy po upomnieniu nie poprawia się i nadal daje zgorzenie, może być karany stopniowo pozbawieniami lub także wydaleniem ze stanu duchownego”.

¹⁰⁰ KPK/1983, kan. 694, 729, 746; S. T e s t a B a p p e n h e i m, *La vita fraterna. Fenotipi storico-canonistici dei consacrati...*, s. 214.

¹⁰¹ KPK/1983, kan. 695 § 1; 1395 § 1.

poprawę życia członka, naprawić zgorzenie i wyrównać naruszoną sprawiedliwość¹⁰².

Trzeba w tym miejscu dodać, że aby w sposób doskonały zachowywać wierność ewangelicznej radzie czystości, nie wystarczy powstrzymywać się od wyżej wspomnianych czynów bezpośrednio przeciwnych czystości, lecz należy także zrezygnować ze wszystkiego, co sprawia wrażenie, że może być niezgodne z cnotą czystości¹⁰³.

Zakończenie

Aspekt prawny ewangelicznej rady czystości, streszczający się w zachowaniu doskonałej wstrzeźliwości w celibacie, wciąż wywołuje komentarze na temat szkodliwości praktyki doskonałej czystości w rozwoju człowieka i jej niezgodności z naturą ludzką. Odpowiadając na te zarzuty Kościół wykazuje, że miłość jako całkowity dar z siebie niekoniecznie musi być wyrażana w dziedzinie płciowości. Doświadczenie wieków uczy także, iż ludzie zawsze składali Bogu dary godne bądź tych, którzy ofiarowują, bądź Tego, który je przyjmuje.

Wydaje się jednak, że najskuteczniejszym głosem w trwającej dyskusji jest ofiarowywanie ludziom naszych czasów przez osoby konsekrowane – bardziej życiem niż słowami – wzoru wierności i stałości w miłowaniu Boga, a tym samym unaocznienie świadectwa mocy Bożej miłości działającej w ułomnej naturze ludzkiej. Głos ten polega na ukazywaniu współczesnemu światu przykładów czystości przeżywanej przez mężczyzn i kobiety, którzy odznaczają się zrównoważeniem, samokontrolą, inicjatywą, a także dojrzałością psychiczną i uczuciową.

Takie świadectwo, adresowane do każdego człowieka – do młodzieży, narzeczonych, małżonków, członków rodzin chrześcijańskich – jest obecnie niesłychanie potrzebne właśnie dlatego, że jest tak niezrozumiałe. Coraz mniejszej liczby osób wydają się do-

¹⁰² KPK/1983, kan. 695 § 1; 1395 § 2.

¹⁰³ P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, s. 142: „Do zdobycia tak zupełnego panowania duszy nad zmysłami ciała nie wystarczy powstrzymać się od czynów, które są bezpośrednio przeciwne czystości, lecz koniecznie trzeba ochocho i wspaniałomyślnie zrezygnować całkowicie z tego wszystkiego, co choćby tylko z daleka niezgodne jest z tą cnotą: tylko wtedy duch w pełni panuje nad ciałem, swobodnie i w pokoju mogąc żyć życiem duchowym”.

tyczyć słowa Ewangelii: „Kto może pojąć niech pojmuje!” (Mt 19, 12).

Il consiglio evangelico di castità comporta l'obbligo della perfetta continenza nel celibato (can. 599 CIC/1983)

Nei nostri tempi la castità consacrata non gode della simpatia. Si sentono le opinioni sulla nocività della continenza perfetta nel celibato per la natura dell'uomo. Sembra, che la più efficace risposta dei consacrati sta innanzitutto nella pratica gioiosa della castità perfetta. La persona consacrata attesta che quanto è creduto impossibile dai più diventa, con la grazia del Signore, possibile e autenticamente liberante. La vita consacrata dovrebbe presentare al mondo di oggi esempi di una castità vissuta da uomini e donne che dimostrano equilibrio, dominio di sé, intraprendenza, maturità psicologica ed affettiva. È questa una testimonianza oggi più che mai necessaria, proprio perché così poco compresa dal nostro mondo.